

PIIKKIÖ TEPPALA MYRSKYLINNA

Rautakautisen kalmiston kaivaus

Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilander 1968

fil. 25/1-69

M

Kertomus kaivauksesta, jonka Pirkko -
Liisa Lehtosalo suoritti P I I K K I Ö N
Myrskylinnanmäellä syys - lokakuussa 1968.
Paikalla ovat aikaisemmin suorittaneet
tutkimuksia A-L. Hirviluoto (1962 - 63)
Marketta Waris - Tamminen (1963) sekä
Pirkko-Liisa Lehtosalo (1967), kaiv. kert.
KM:n esih. osaston top. arkistossa. -
Tähän kertomukseen liittyy 8 karttaa, 50
valokuvaa (filmien N:ot 34018 - 34067)
sekä 13 diapositiivia, n:ot ⁵⁰¹⁻⁵⁷³ 34068 - 34080.
Kaivauksessa saadut löydökset on luetteloitu
n:oilla KM 17794:1 - 25.

Keväällä 1968 sain Muinaistieteelliseltä toimikunnalta teh-
täväkseni jatkaa kaivauksia Piikkiön Myrskylinnanmäellä,
missä olin työskennellyt jo edellisenä kesänä. Muiden
töiden vuoksi pääsin Piikkiöön vasta syyskuun lopulla,
mutta sää jatkui kohtalaisen kauniina, joten myöhäisestä
ajankohdasta ei ollut kaivaukselle haittaa. Apulaisinani
minulla oli turkulaisia opiskelijoita, ja kartanpiirtäjänä
toimi pääasiassa Anu Laitinen.

Tarkoituksena oli tutkia aikaisempien kaivausalueiden
väliin jääneet alueet sekä entistää edellisenä vuonna
kaivettu pallokivihauta sekä muutkin latomukset, jotka
näyttäisivät mielenkiintoisilta. Tämän johdosta avattiin
koko se alue, joka oli vuoden 1963 ensimmäisen kaivaus-
alueen sekä 1967 kaivetun latomuksen 1 välissä, yhteensä
n. 105 m² (karttaliite 1). Tällä alueella oli v. 1967
kaivetun pallokivihaudan ja A-L. Hirviluodon v. 1963
kaivaman pienen nelikulmaisen latomuksen lisäksi kolme
selvää latomusta, n:ot 3, 4 ja 6, sekä epämääräistä

kiveystä miltei koko alueella (ks. karttal. 3). Marketta Waris-Tammisen pieni kaivausalue 2 jäi alueelle, ja senkin kohdalla olevat kivet piirrettiin, koska tarkkoja rajoja ei enää erottunut. Karttoihin on merkitty alueen summittainen raja.

Latomus 3 oli läntisin vuonna 1968 kaivetuista latomuksista sijaiten v. 1967 kaivetun latomus 1:n vieressä. Sen päältä oli turve miltei kokonaan rikottu ja kivet olivat osittain paljaina. Tämä näkyy esim. v. 1967 otetuista valokuvista 11 ja 12. Kun latomusta peittävä, osittain irtonainen turve- ja multakerros oli poistettu, näkyi viiden suuremman kiven muodostaman, n. 1,5 m läpimitaltaan olevan kehän keskellä aivan pienistä kivistä tehtyä latomusta (kartat 3-4, valokuvat 9, 10, 12 - 17). Kiviä oli kahdessa kolmessa kerroksessa ja kiveyksen paksuus oli n. 30 cm. Sen alla oli n. 35 cm läpimitaltaan oleva ja n. 10 cm syvä nokiläikkä (kuvat 11 ja 18) keskellä 75 x 65 cm laajaa tumman maan aluetta. Pääällimmäiset kivet vaikuttivat kovin irtonaisilta, ja sentähden suhtauduin epäillen latomuksen alkuperäisyyteen, mutta läntisimmän suuren kiven alta sekä sen itäpuolelta löytyi melkoinen joukko karkeita saviastianpaloja (KM 17794:1), joten latomus lienee sittenkin esihistoriallinen. Kiveyksen alaisesta hiilikuopasta ei löytynyt mitään muuta kuin pari pientä saviastianpalaa.

Latomus 4 oli n. 5-6 m latomuksesta 3 itään, suunnilleen siinä paikassa, mistä edellisenä vuonna oli löydetty miekan katkelma. Latomus oli muodoltaan pyöreä, läpimitaltaan

lähes 2 m. Sen kaakkoispuolta reunusti neljä suurta, läpimitaltaan n. 40 - 50 cm olevaa kiveä, muuten latomus muodostui jokseenkin pienistä kivistä ja suorastaan sorasta (kartat 3 - 6, valokuvat 22 - 26). Maa kivien välissä oli pehmeätä, mutta vain hivenen tummempaa kuin ympäröivä raaka maa; hiiltä ei näkynyt. Tämä tummemman maan alue pieneni alaspäin mentäessä; kuopan pohja oli n. 75 cm:n syvyydessä maanpinnasta, jokseenkin laskea, kooltaan 65 x 80 cm. Latomuksen koilliskulmalta, n. 30 cm maanpinnasta, löydettiin muutamia saviastianpaloja (17794:3); muuten oli latomus tyhjä.

Jo siinä vaiheessa, kun kiveystä kaivausalueella vasta puhdistettiin, havaittiin, että alue latomuksen 4 länsipuolella oli miltei kivetön. Syvemmälle mentäessä havaittiin, että maa tällä alueella oli huomattavan tummaa sisältämättä muuta kuin nimeksi hiiltä. Itse asiassa muodostui latomuksen 4 länsipuolelle selvä kaari, joka alkoi tienluiskasta ja loppui niskaojaan (ks. kuva 22). Aivan vuosien 1967 ja 1968 kaivausten rajalla oli myös kaaren kaltainen tumman maan läikkä (karttaliitteet 9-10/1967 ja 3/1968), ja kummankin kohdalta löytyi palaneita luunsiruja ja saviastianpaloja, joiden joukossa tumman kiinteän keramiikan kappaleet ovat huomattavia. Itse asiassa saatiin suurin osa tämän kaivauksen vähäisistä löydöksistä näiden tummien läikkien kohdalta (17308:39 - 41 ja 17794:4 - 11). On mahdollista, että ne alkuaan ovat muodostaneet puolikaaren (ympyrän?, josta tienluiska on vienyt eteläosan), joka on rikkoutunut latomusta 5 tehtäessä tai Hirviluodon kaivaessa sitä. Niskaoja on myös

hajoittanut kaarta, sillä tumma maakerros kaaren kohdalla ei juuri ole ollut paksumpi kuin 5 - 10 cm. Ruutujen -5c ja 4c rajalla oli niskaojan kohdalla kuitenkin tumman maan läikkä, joka ulottui n. 40 cm:n syvyyteen maanpinnasta ja oli siten säilynyt ojanteosta huolimatta.

Latomuksien 3 ja 4 välialueella oli muutamia pieniä hiiltä sisältäviä kuoppia, joista suurin ruutujen -13 E ja F rajalla oli syvyydeltään yli 40 cm. Mitään erikoista ei näissä kuitenkaan havaittu ja löydökset, jotka latomuksen ulkopuoliselta alueelta saatiin (17794:13 - 24) olivat aivan hajanaisia. Osa luunsiruista on mahdollisesti peräisin latomus 5:n hautauksesta.

Latomus 6 oli vuonna 1967 kaivetun latomuksen 2 itäpuolella, sen ja Marketta Waris - Tammisen 1:n kaivausalueen välissä, sillä kapealla kannaksella, joka näiden väliin oli jäänyt (ks. karttaliite 1 vuoden 1967 kaivauskertomuksen yhteydessä). Koko tällä alueella oli kiveystä, mutta latomuksen 6 kohta erottui osaksi suurten sekä laakamaisten kiviensä, osaksi sen tumman maan ansiosta, jota näiden yhteydessä esiintyi. Latomus oli pitkänomainen suunnassa pohjoisluode - eteläkaakko, sen pituus oli n. 2 m ja leveys n. 130 - 140 cm. Lounaiskulmalla oli suuri n. 90 cm läpimitaltaan oleva ja n. 45 cm paksu kivi; muut kivet olivat pienempiä ja osa niistä oli laakamaisia (karttaliitteet 7,8, valokuvat 30 - 39). Maa suuren kiven pohjoispuolella, siis latomuksen keskivaiheilla, oli hyvin tummaa ja siinä havaittiin hiiltä. Vuonna 1967

oli poistettu turvetta ja maata ruudusta 8 C, mutta tulokset eivät näyttäneet lupaavilta (vert. P-L. Lehtosalon kaiv.kert.v.1967 s.6). Nyt ilmeni kuitenkin, että latomus ja tummempi maa ulottuivat tänne, vieläpä ruuturivin 7 alueellekin, mutta tumma maa täällä alkoi vasta alempana kuin latomuksen 2 alueella oli ollut tavallista. Se havaittiin n. 20 cm:n syvyydessä maanpinnasta ja se ulottui lähes 50 cm:n syvyyteen. Läikkä oli luode - kaakosuunnassa ja n. 240 cm pitkä. Sen leveys oli luoteispäässä n. 65 cm ja kaakkoispäässä n. 130 cm (karttaliite 8, kuva 34). Miltei kiveyksen pinnalta löydettiin pieni hevosenkenkäsolkki (17794:12), joten ei ole mahdotonta, että tässä on ollut ruumishauta, joka kuitenkin on melkoisesti tuhoutunut ennen kaivausta. Alueen eteläosahan oli jo tienluiskaa.

Vuoden 1968 kaivauksens perusteella näyttää Myrskylinnan kalmisto entistäkin arvoituksellisemmalta. Kaikki pienet kivilatomukset eivät ilmeisestikään ole hautoja ja toisaalta näyttää mahdolliselta, että maässä on myös ruumishautauksia. Pienen hevosenkenkäsoljen löytyminen saattaa merkitä sitä, että kalmiston käyttöaika on ollut erittäin pitkä - aina nuoremalta roomalaiselta rautakaudelta ristiretkiajalle saakka.

Kaivauksen lopulla tein suuren joukon koekuoppia kaive-
tuista alueista länteen ja niskaojasta etelään olevalle
alueelle, jossa jo ennestään olivat M. Waris - Tammisen
kaivausalueet 4 ja 5. Vaini kuoppa, joka tehtiin lato-
muksesta 3 n. 20 m:n päässä olevaan silmäkivelliseen

raunioon, antoi tulokseksi yhden saviastianpalan (17794:25). Ainakin tämä on tutkittava ennenkuin suunnitellun Niinistön huvilatien rakentamiseen voidaan antaa lupa, mutta ruumishautojen mahdollisuus tekee koekuoppien antamat tulokset epäluotettaviksi. Vain kokonaan tutkituista alueista voidaan olla varmoja.

Kaivauksen kuluessa entistettiin v. 1967 kaivettu latomus 2 piirrettyjen karttojen ja valokuvien avulla (ks. kuvat 3, 41, 42 ja 45). Vaakituskonetta käyttäen kohotettiin kiveyksen pintaa n. 2 cm, jotta se ei aivan heti piiloutuisi kokonaan ruohon sisään. Luultavaa on, että parin kolmen vuoden kuluttua vain pallokiivi erottuu maanpinnalle niinkuin ennen kaivaustakin. Latomuksen 5 oli jo A-L. Hirviluoto entistänyt, mutta se oli ehtinyt kadota näkyttömiin vuoden 1963 jälkeen. Nyt sen kivet jätettiin enemmän esille ja maata koottiin vain sen ympärille. Latomusten 3 ja 4 kivet oli kaivauksen aikana nostettu alueen viereen nurmikolle alkuperäiseen asemaan, joten niiden entistäminen ei tuottanut hankaluuksia; vaakituskonetta avulla vain tarkistettiin, että niiden korkeus maanpintaan ja toisiin latomuksiin nähden tuli oikeaksi. Tämän jälkeen kaikki roskat ja irtonaiset puunjuuret kerättiin ja haudattiin välialueille, tienluiskan reunaa vahvistettiin kivillä, joita ei oltu käytetty latomuksiin, ja koko alueelle levitettiin irtonainen maa, jonka kaikki möyköt murennettiin. Latomukset jäivät näin näkymään kivettyinä alueina muuten kivettömällä maanpinnalla (ks. kuvat 43 - 45). Entistetty alue ei siten anna kuvaa siitä, millainen alue on alkuaan ollut -litse asiassa emme tiedä

siitä mitään, koska tasanteen pinta oli tuhottu jo ennenkuin yksikään arkeologi kävi paikalla (A-L. Hirvi-luodon kertomus v. 1962) - vaan se antaa eräänlaisen kuvan siitä, mitä tutkimuksissa saatiin selville. Se on mahdollisesti subjektiivinen näkemys kokonaisuudesta, mutta detaljeiltaan jokseenkin tarkka. Toivokseni entistetty alue sellaisenakin pystyy tutustuttamaan arkeologiasta kiinnostuneita maanpinnan alaisiin hautalatomuksiin, tähän muinaisjäännöstyyppiin, jota ei päästä näkemään kaivamattomien kalmistojen yhteydessä.

Helsingissä 22.1.1969

Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilander
Pirkko-Liisa Lehtosalo - Hilander

Luettelo diapositiiveista

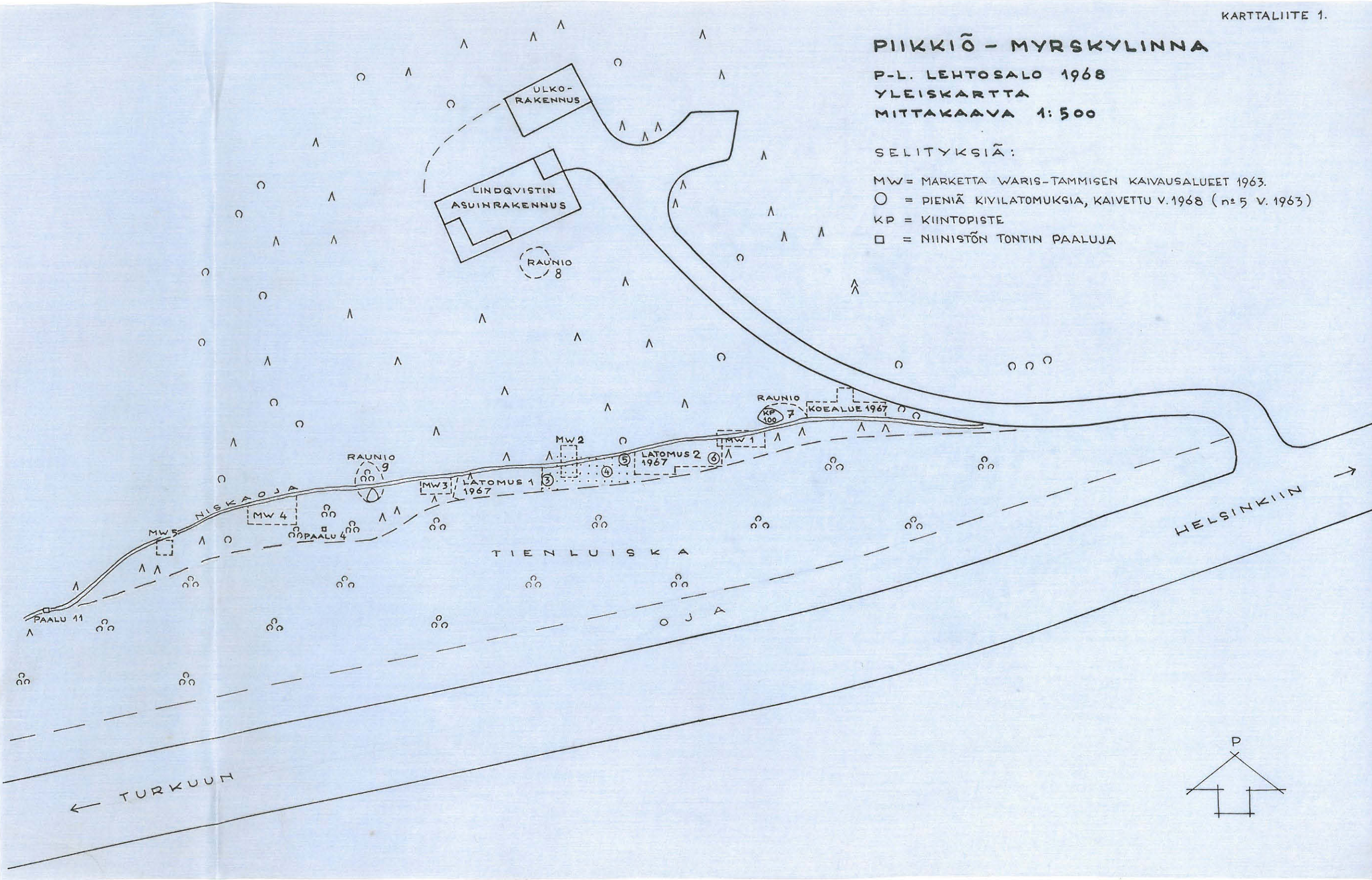
- 501 (34068) Tienleikkaus Myrskylinnan kohdalla idästä, kalmisto rin-
teessä oikealla.
- 502 34069 Raunio Lindqvistin asuinrakennuksen eteläpuolella, kuvat-
tu kaakosta.
- 503 34070 Välialueen sekaista kiveystä, kuvattu luoteesta.
- 504 34071 Latomukset 4 ja 5 sekä välialueen kivikasa lännestä.
- 505 34072 Latomuksen 4 ensimmäinen kerros ja tumman maan kaari
pohjoisluoteesta.
- 506 34073 Latomuksen 4 toinen kerros pohjoisluoteesta.
- 507 34074 Latomus 6 lännestä
- 508 34075 Latomus 6 idästä.
- 509 34076 Entistetty latomus 2 pohjoisesta.
- 510 34077 Entistetty latomus 2 itäkoillisesta.
- 511 34078 Entistetty latomus 2 miltei idästä. Taustalla latomukset
4 ja 5.

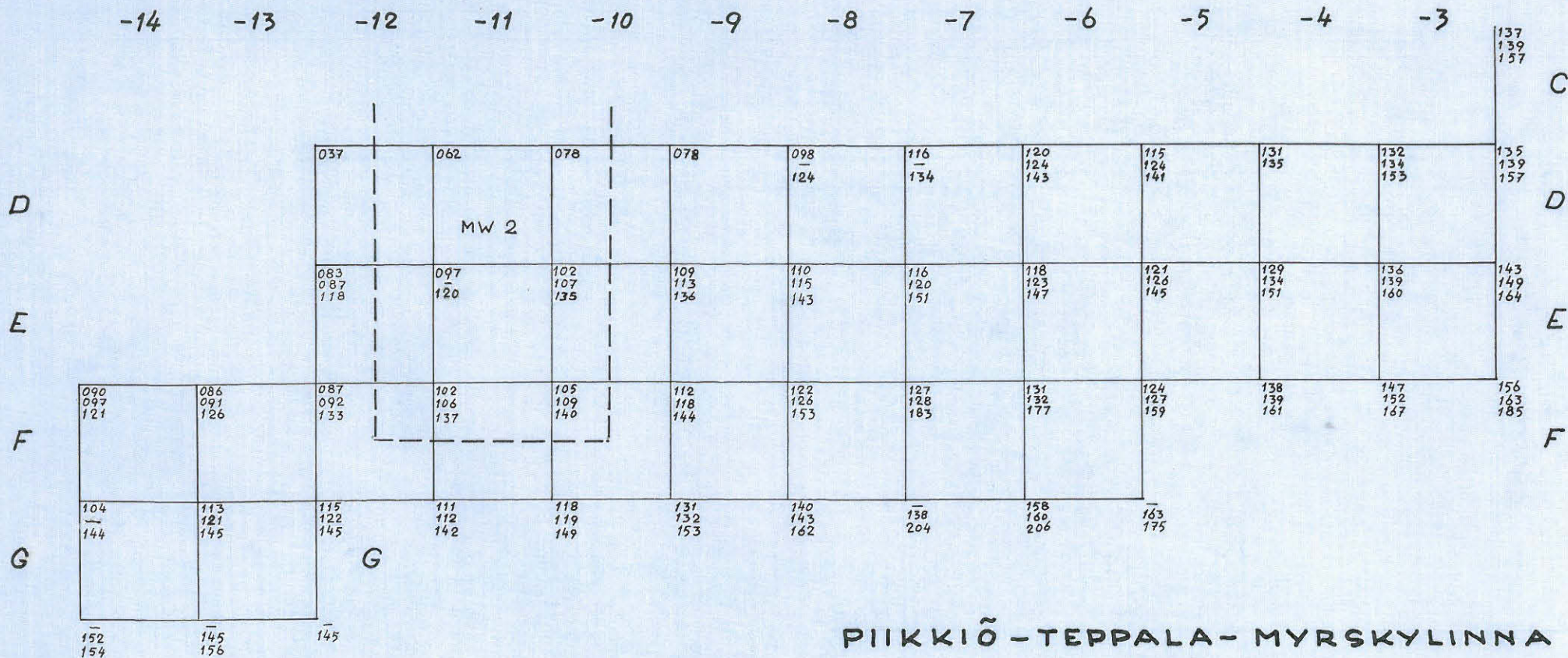
PIIKKIÖ - MYRSKYLINNA

P-L. LEHTOSALO 1968
YLEISKARTTA
MITTAKAAVA 1:500

SELITYKSIÄ:

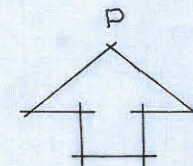
- MW = MARKETTA WARIS-TAMMISEN KAIVAUSALUEET 1963.
- = PIENIÄ KIVILATOMUKSIA, KAIVETTU V.1968 (n=5 V.1963)
- KP = KIINTOPISTE
- = NIINISTÖN TONTIN PAALUJA

PIIKKIÖ-TEPPALA-MYRSKYLINNA

P-L. LEHTOSALO 1968
 PINTAPUNNITUSKARTTA
 MITTAKAAVA 1:50
 KIINTOPISTEEN PL. 100

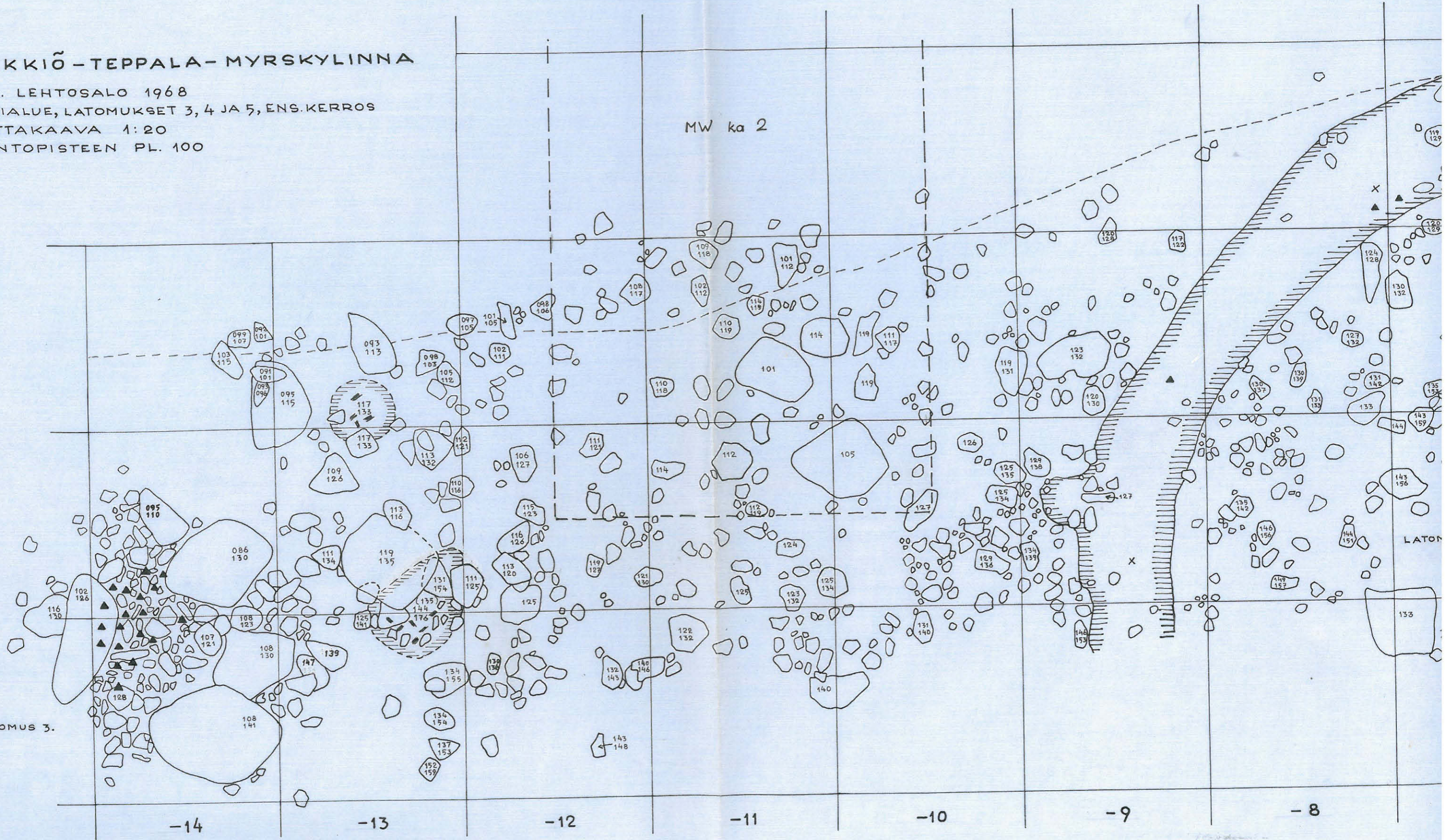

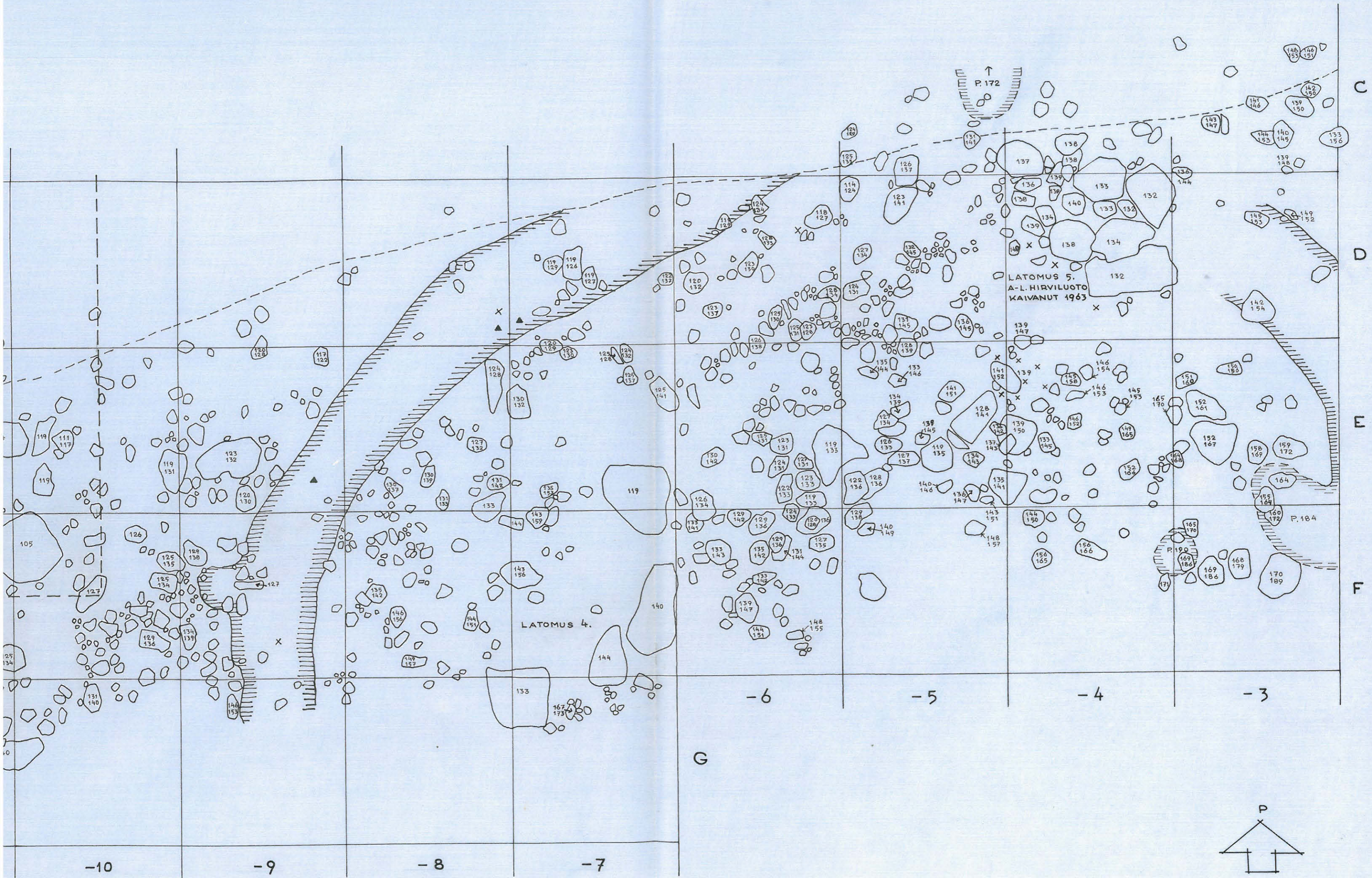
PIIKKIÖ - TEPPALA - MYRSKYLINNA

P-L. LEHTOSALO 1968
VÄLIALUE, LATOMUKSET 3, 4 JA 5, ENS. KERROS
MITTAKAAVA 1:20
KIINTOPIISTEEN PL. 100

MW ka 2

LATOMUS 3.

PIIKKIÖ - MYRSKYLINNA

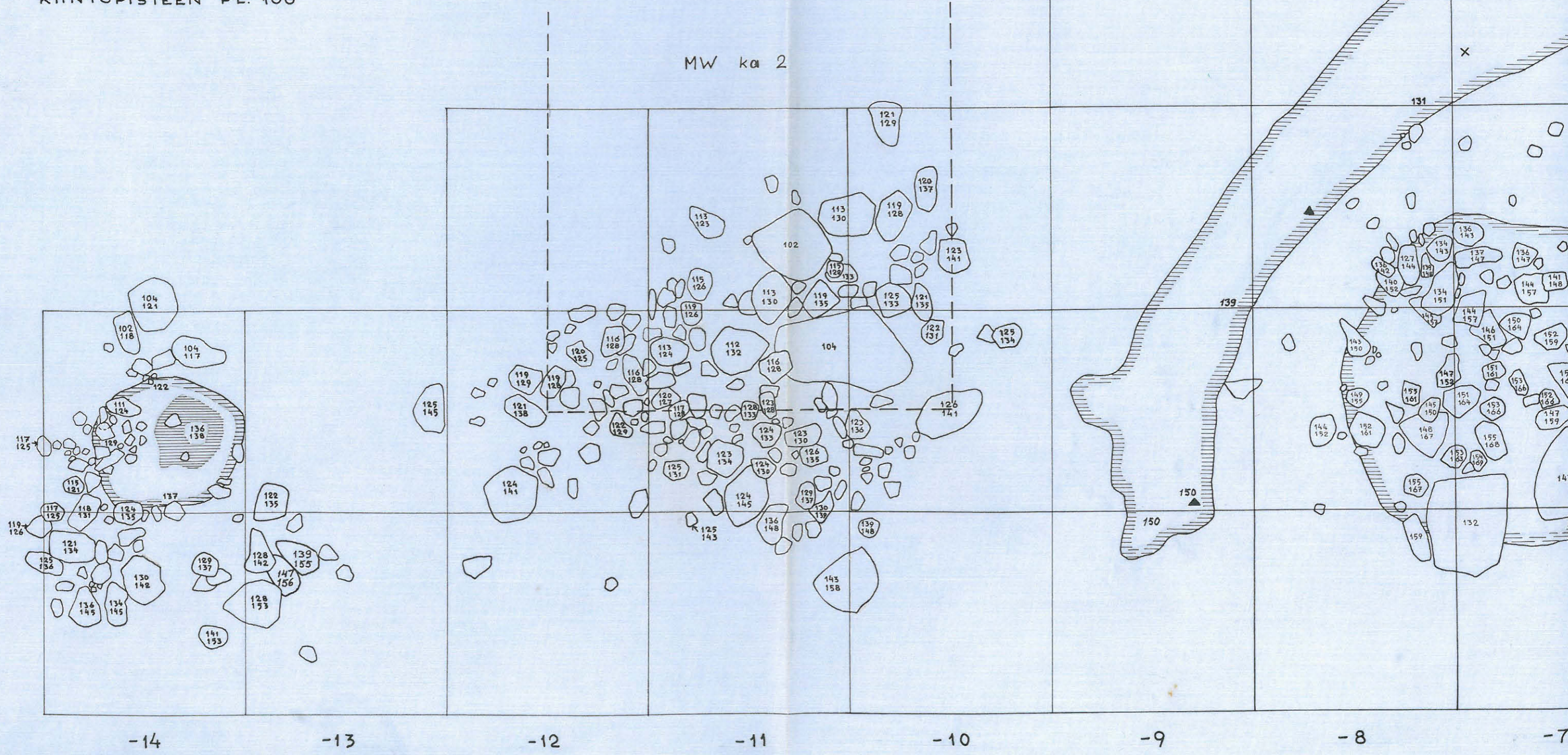
P-L. LEHTOSALO 1968

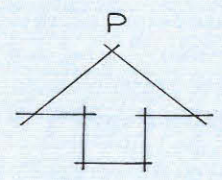
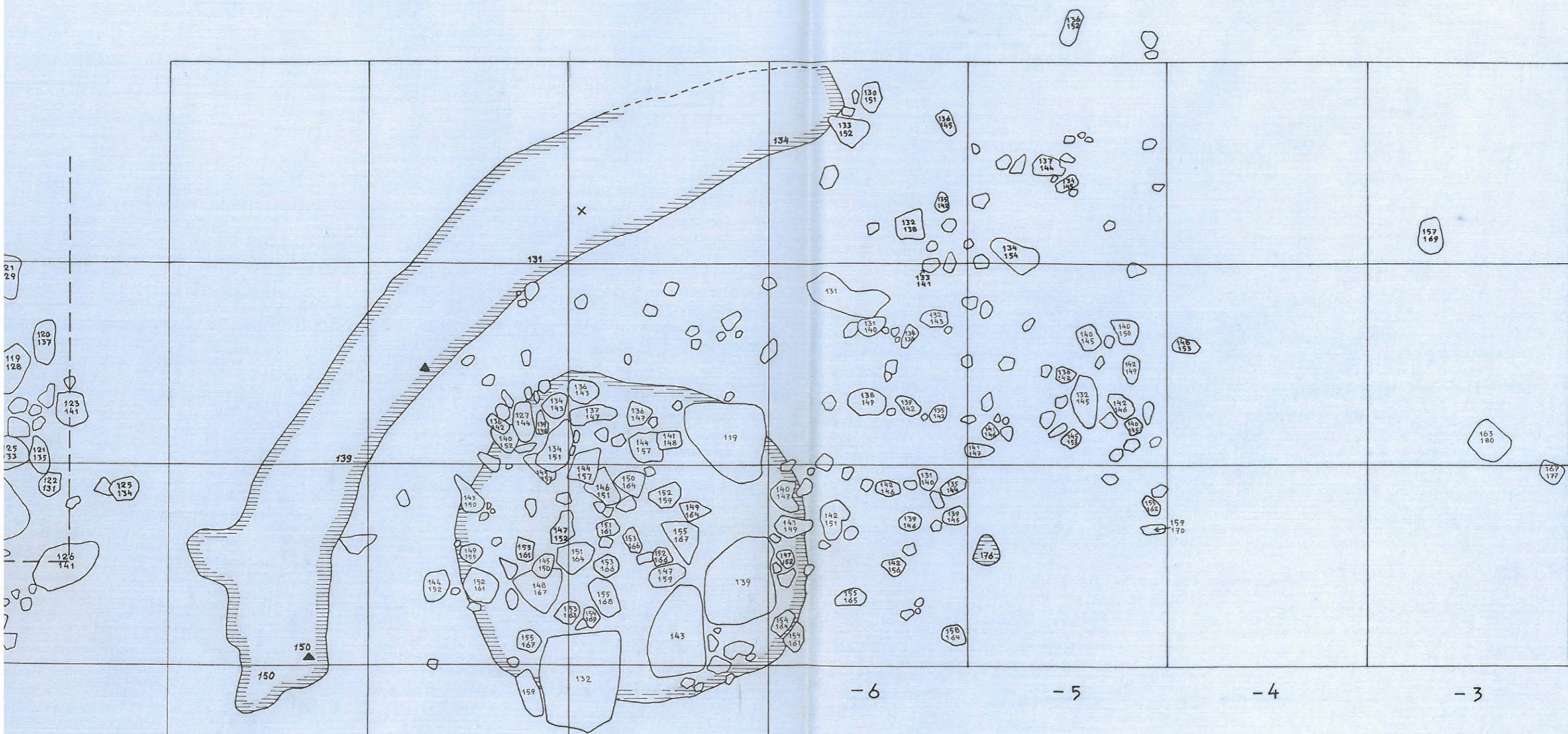
LATOMUKSET 3 JA 4, TOINEN KERROS + VÄLIALUE

MITTAKAAVA 1:20

KIINTOPISTEEN PL. 100

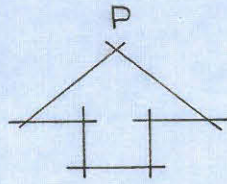
MW ka 2

PIIKKIÖ - MYRSKYLINNA

P-L. LEHTOSALO 1968
VÄLIALUETTA JA LATOMUS 4, KOLMAS KERROS
MITTAKAAVA 1:20
KIINTOPISTEEN PL. 100

D

MW ka 2

E

F

G

-12

-11

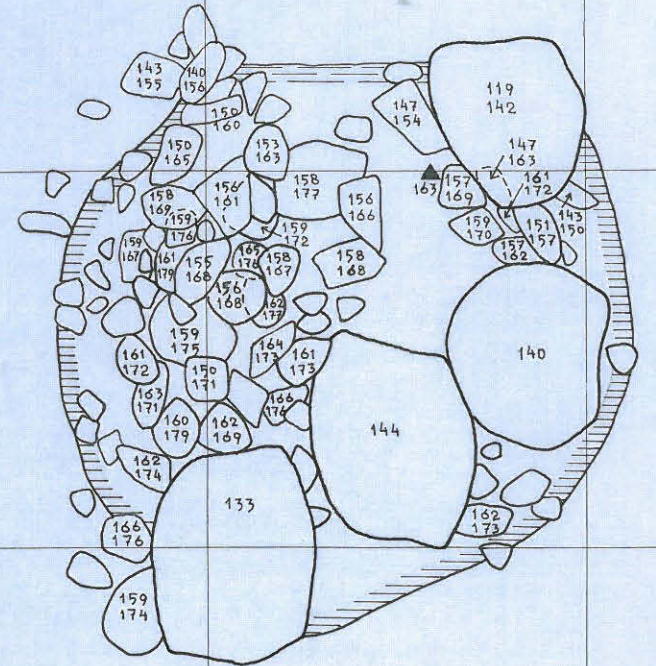
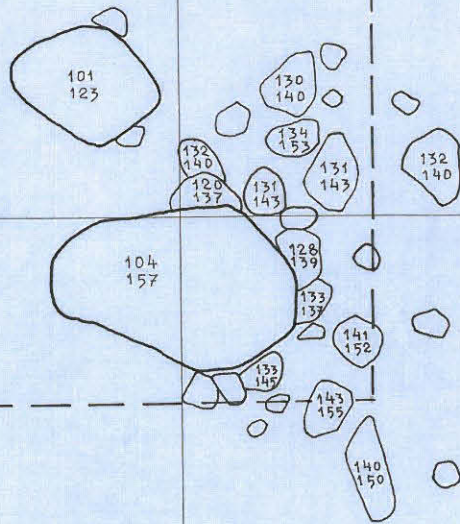
-10

-9

-8

-7

-6

PIIKKIÖ - MYRSKYLINNA

P-L. LEHTOSALO 1968
LATOMUS 4, NELJÄS KERROS
MITTAKAAVA 1:20
KIINTOPISTEEN PL. 100

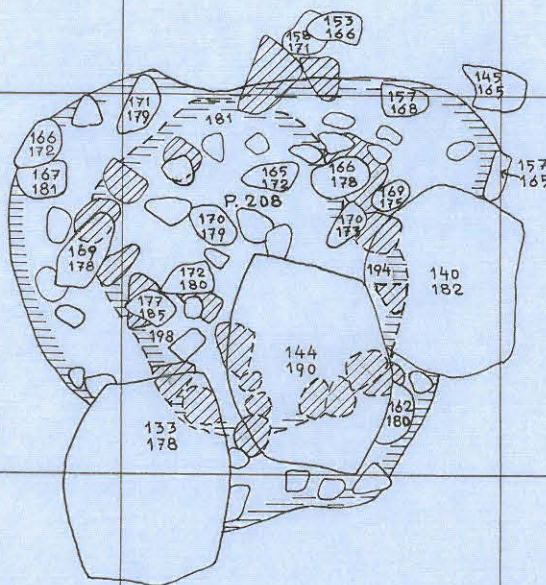
D

E

F

G

POHJA 65x80 PL. 215
MELKO LAAKEA

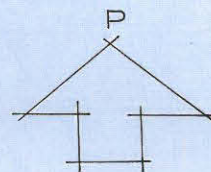

-9

-8

-7

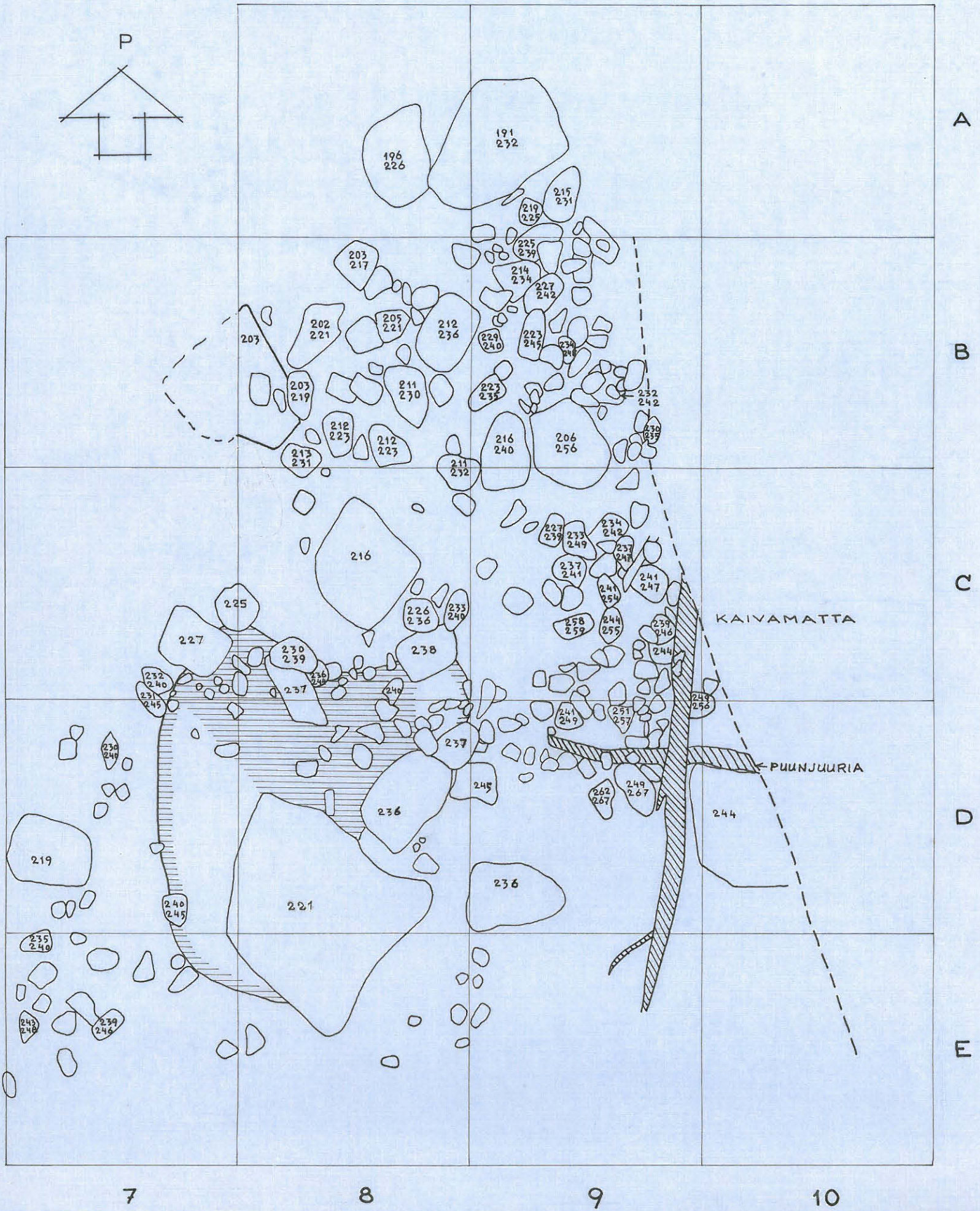
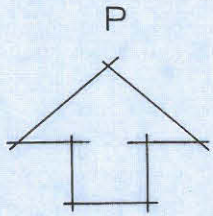
-6

PIIKKIÖ - MYRSKYLINNA

KARTTALIITE 7.

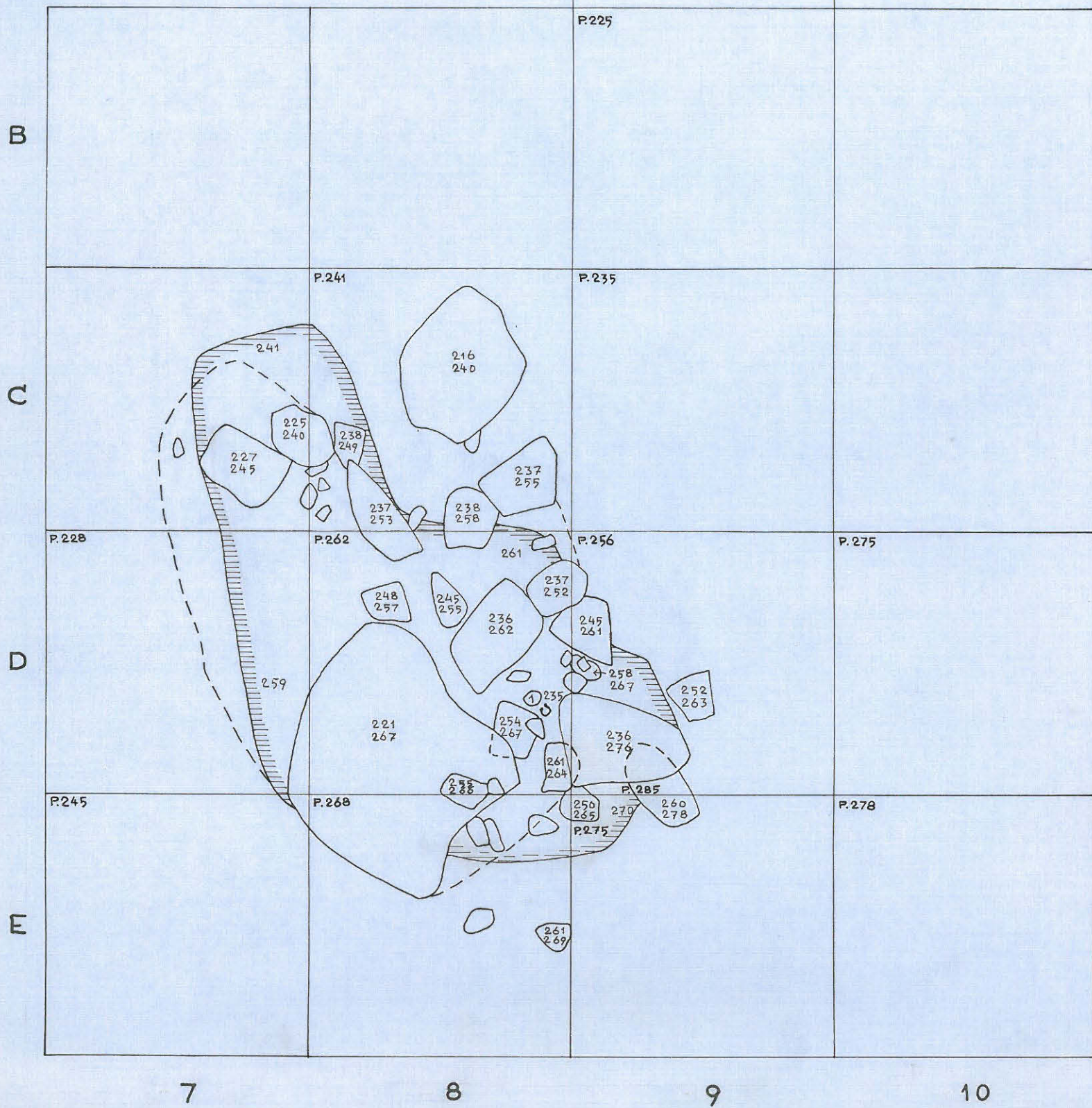
P-L. LEHTOSALO 1968
LATOMUS 6, ENSIMM. KERROS
MITTAKAAVA 1:20
KIINTOPISTEEN PL. 100.

PIIKKIÖ - MYRSKYLINNA

P-L. LEHTOSALO 1968
LATOMUS 6, TOINEN KERROS
MITTAKAAVA 1:20
KIINTOPISTEEN PL. 100

A

F. 34018

1. Maisema Myrskylinnanmäeltä Piikkiön lahdelle.

F. 34019

2. Kaivaus alkuvaiheessaan latomusten 3-5 alueella.

F. 34020

3. Vuoden 1968 kaivausalue. Latomus 2 entistettyä etualalla. Latomu 6 ei näy kuvassa.

F. 34021

4. Tienleikkaus Myrskylinnan kohdalla kuvattuna idästä.

F. 34023

6. Kaivausalue paljastettuna, kuvattu lännestä.

F. 34022

5. Myrskylinnanmäen rinteitä etelästä. Taustalla Lindqvistin asuinrakennus.

F. 34024

7. Kaivausalueen ensimmäistä kikerrosta. Keskellä latomus 4. Kuvattu lännestä.

F. 34025

8. Alue itäkoillisesta. Etualalla latomus 5.

F. 34026

9. Latomus 3 kuvattuna etelälounaasta.

F. 34027

10. Latomus 3 kuvattuna pohjoiskoillisesta.

F. 34028

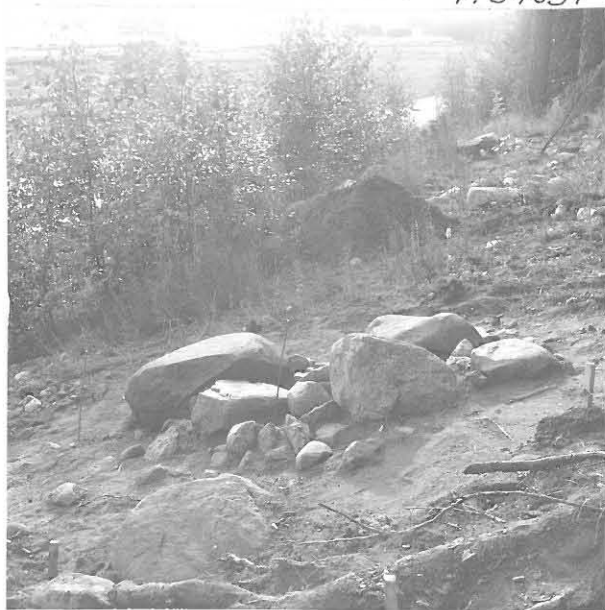
11. Nokiläikkä latomuksen 3 alla kuvattuna etelälounaasta.

F. 34029

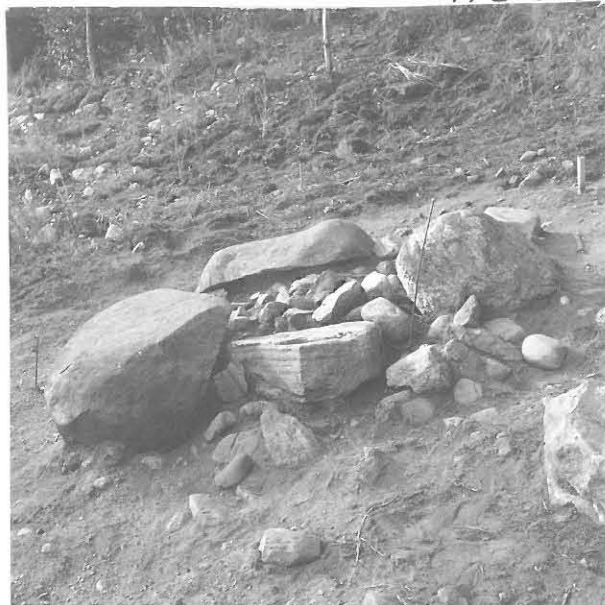
12. Latomus 3 kuvattuna lounaasta.

F. 34031

14. Latomus 3 kuvattuna pohjoiskoillisesta.

F. 34030

13. Latomus 3 kuvattuna idästä.

F. 34032

15. Latomus 3 kuvattuna pohjoisesta.

F. 34033

16. Latomus 3:n toinen kivikerros pohjoisesta.

F. 34034

17. Latomus 3:n toinen kivikerros kuvattuna etelästä.

F. 34036

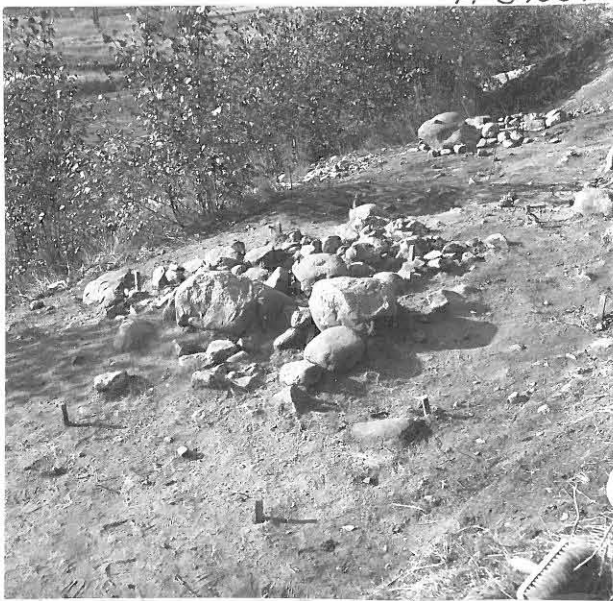
19. Kiveystä latomusten 3 ja 4 välisellä alueella pohjoiskoillisesta.

F. 34035

18. Nokiläikkä latomuksen 3 alla kuvattuna etelälounaasta.

F. 34037

20. Kiveystä latomusten 3 ja 4 välillä kuvattuna koillisesta.

F. 34038

21. Sama kuin edellä länsiluoteesta.

F. 34039

22. Latomus 4 kaivauksen alkuvaiheessa kuvattu pohjoisluoteesta.

F. 34041

24. Latomuksen 4 ensimmäinen kerros pohjoisluoteesta.

F. 34040

23. Latomuksen 4 ensimmäinen kerros luoteesta.

F. 34042

25. Latomuksen 4 toinen kerros kuvattuna luoteesta.

F. 34043

26. Sama kuin edellä.

F. 34044

27. Latomus 5 ja välialueen kiveystä (ens. k.) luoteesta.

F. 34046

29. Välialueen kiveystä puhdistetaan, kuvattu lännestä.

F. 34045

28. Entistetty latomus 5 kuvattuna pohjoiskoillisesta.

F. 34047

30. Latomus 6 kaivauksen alkuvaiheessa, kuvattu länsiluoteesta.

F. 34048

31. Sama kuin edellä pohjoisesta.

F. 34049

32. Latomus 6 koillisesta. Taustalla Helsinki-Turku maantie ja Piikkiönlahti.

F. 34050

33. Latomuksen 6 ensimmäinen kerros pohjoiskoillisesta.

F. 34051

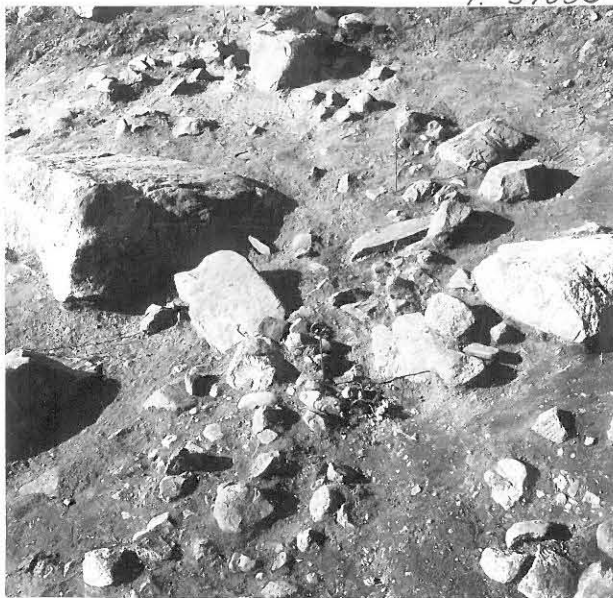
34. Latomuksen 6 ensimmäinen kerros kuvattuna idästä

F. 34052

35. Latomuksen 6 ensimmäinen kerros itäkoillisesta.

F. 34053

36. Sama kuin edellä samasta suunnasta.

F. 34054

37. Latomuksen 6 toinen kerros kuvattuna länsilounaasta.

F. 34055

38. Latomuksen 6 toinen kerros kuvattuna pohjoisesta.

F. 34056

39. Sama kuin edellä itäkoillisesta.

F. 34057

40. Läikkä latomuksen 3 alla itäkoillisesta.

F. 34058

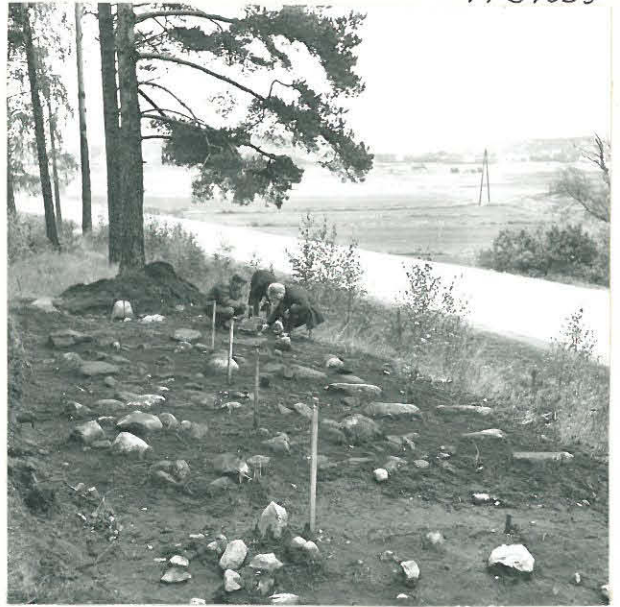
41. Entistetty latomus 2 kuvattuna länsiluoteesta.

F. 34060

43. Entistetty kaivausalue kuvattuna lännestä.

F. 34059

42. Sama kuin edellä kuvattuna lännestä.

F. 34061

44. Sama kuin edellä länsilounaasta.

F. 34062

45. Sama kuin edellä itäkoillisesta.

F. 34063

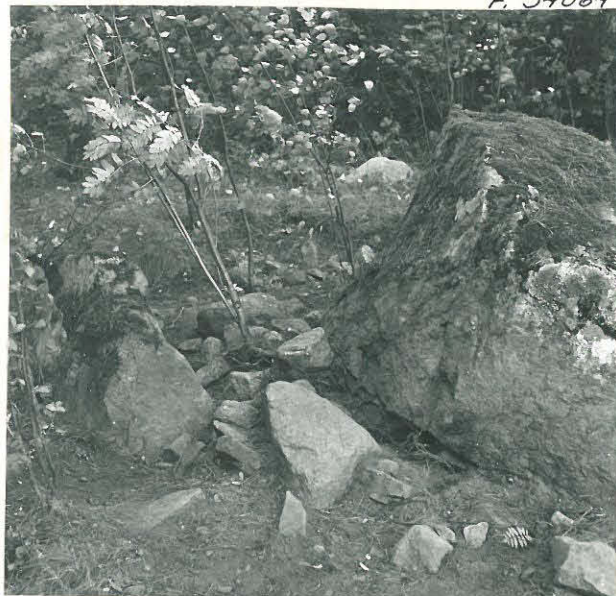
46. Keskuskivellinen raunio (kartassa n:o 9) kuvattuna etelästä.

F. 34065

48. Raunion 9 itäsivu kuvattuna kaakosta.

F. 34064

47. Raunion 9 länsisivu, mistä löytyi savastianpala, kuvattu etelästä.

F. 34066

49. Rauniota 9 itäkoillisesta.

F. 34067

50. Sama kuin edellä.